

ÚVOD DO SOCIÁLNÍ SPRÁVY

1

VOŠ Jabok
2. ročník

OBSAH:

- geneze soc. idejí
- základní pojmy
- druhy správy
- subjekty a objekty soc. správy
- pojetí soc. správy

GENEZE IDEJÍ A INSTITUCÍ

1. RODOVÁ SOLIDARITA
2. AUTOKRATICKÝ PATERNALISMUS
3. ANTICKÝ PATERNALISMUS A POČÁTKY SOLIDARITY
4. CHARITA A CHUDINSKÁ PÉČE (CHUDINSKÉ ZÁKONY, UTOPISTÉ)
5. OSVÍCENSTVÍ A PŘIROZENÁ LIDSKÁ PRÁVA
6. MODERNÍ MODELY SOCIÁLNÍ POLITIKY

POJETÍ SOCIÁLNÍ SPRÁVY V HISTORICKÉM KONTEXTU NA NAŠEM ÚZEMÍ

Role státu v péči o chudinu (Ferdinand I., 1552) – zmíněno domovské právo v obci (zřizovány chudobince, pastoušky, ratejny)

Období osvícenství (Josef II: *1741 - †1790)

- celá řada reforem, některé z nich namířené proti církvi
- uvolnění závislosti poddaného člověka na šlechtici
- zestátnění chudinské péče
- rušení klášterů, které nevykonávaly prospěšnou činnost
- zřizování dalších ústavů – nalezince, chorobince, porodnice, nemocnice

VEŘEJNÁ CHUDINSKÁ PÉČE

Veřejná chudinská péče byla upravena zákonem č. 59/1868, což znamenalo, že **chudinská péče byla prohlášena za část veřejné obecní správy a péče o chudé spadala do samostatné působnosti obcí**; majetek farních chudinských ústavů byl převeden na obecní chudinské pokladny.

Veřejná chudinská péče dle zákona byla záležitostí domovské obce (toto pravidlo zrušil až komunistický režim).

CO JE TO „SOCIÁLNÍ SPRÁVA“? - 1

Pod pojmem správa je obvykle chápána určitá lidská činnost, jejímž smyslem a podstatou je zabezpečování výkonu a řízení určitých záležitostí, přičemž toto jednání je charakteristické jistou trvalostí, systematičností, organizovaností a plánovitostí a slouží k dosahování žádoucího výsledku /Merkl A.: Obecní právo správní, Praha 1932/.

Je to činnost sledující záměrně nějaký cíl, řídící za trvalým účelem příslušné záležitosti. Činnost se pak může sledovat podle subjektů, jichž se to dotýká nebo podle objektů, které se spravují.

CO JE TO „SOCIÁLNÍ SPRÁVA“? - 2

Z pohledu sociologie to je administrativa, administrace, obecné označení institucionalizované kontrolní a regulativní činnosti, týkající se především veřejných záležitostí.

Patří sem však i soukromoprávní sektor /činnost dalších neziskových i ziskových subjektů/.

SOCIÁLNÍ SPRÁVA V UŽŠÍM POJETÍ

Souhrn orgánů a organizací konajících v sociální sféře a realizujících sociální politiku určitými nástroji, prostředky a technikami.

Pod „správou“ je chápána určitá lidská činnost, jejímž smyslem a podstatou je zabezpečení výkonu a řízení určitých záležitostí. Pro toto jednání je charakteristická systematičnost, organizovanost a plánovitost, která má sloužit k dosahování žádoucího výsledku. Děje se tak ve formalizovaných systémech. Vycházíme-li ze známých tří základních funkcí státu, kterými jsou funkce zákonodárná, výkonná a soudní, správu můžeme ztotožnit s výkonnou funkcí státu. (prof. JUDr. I. Tomeš, CSc.)

SYSTÉMOVÉ DĚLENÍ SOCIÁLNÍ SPRÁVY

- 1. podle toho, kdo je vlastní** – na soukromoprávní a veřejnoprávní /státní, samosprávné/
- 2. podle ekonomické povahy** – na systémy komerční /ziskové/ a na systémy občanské /neziskové/
- 3. podle klientely, které slouží** – na občanské a zaměstnanecké
- 4. podle oboru činnosti na:**
  - systemy práce a zaměstnání** /úřady práce, služby zaměstnanosti, úřady bezpečnosti práce/
  - systemy sociálního zabezpečení** /sociální pojištění, státní sociální podpora, sociální pomoc, sociální služby apod./
  - systemy zdravotnické** /zdravotní pojištění, hygienická ochrana/
  - systemy vzdělávací nebo školské** /povinná školní docházka, sociální stipendia/

DRUHY SPRÁVY

Podle povahy právních vztahů rozeznáváme:

- správu **VEŘEJNOPRÁVNÍ** neboli **VEŘEJNOU** (státní a jiné veřejnoprávní instituce – kraje, obce, veřejnoprávní fondy, apod.);
- správu **SOUKROMOPRÁVNÍ** neboli **SOUKROMOU** (např. organizace zřízené podle občanského zákoníku).

SOUKROMÁ SPRÁVA

Vztahuje se k oblasti **soukromoprávních vztahů**, tzn., že může zavazovat pouze osoby, které jsou ve specifickém (dobrovolném) vztahu k dané správě (členové spolku, zaměstnanci podniku apod.)

Poměry v soukromé správě se řídí právním řádem (zákon je závazný i pro instituce vykonávající správu), tak i vlastními právními akty, k jejichž vydání není třeba předchozí právní úpravy (např. vnitřní řády, stanovy, organizační řády apod.).

VEŘEJNÁ SPRÁVA

Vztahuje se k oblasti **veřejnoprávních vztahů**; je zřizovaná státem ke správě věcí veřejných ve veřejném zájmu. Její orgány jsou zpravidla voleny občany v souladu s pravidly stanovených právním řádem.

- státní správa x samospráva
  - zajišťování veřejných nebo činností sledujících veřejný zájem (spravování)
  - soubor institucí, které zajišťují toto spravování

ÚKOLY VEŘEJNÉ SPRÁVY

OCHRANA VEŘEJNÉHO MAJETKU

BEZPEČNOST A OBRANA STÁTU

ZAHRANIČNÍ POLITIKA

HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA

SOCIÁLNÍ /+ ZDRAVOTNÍ A ŠKOLSKÁ SFÉRA/

SOCIÁLNÍ SFÉRA ZAHRNUJE OPATŘENÍ PROTI:

DALŠÍ POJMY

VEŘEJNÁ ZÁLEŽITOST – vše, co se dotýká veřejnosti

VEŘEJNÝ ZÁJEM – vše, na čem je veřejnost zainteresována (uplatňování veřejného zájmu podporuje rozvoj společnosti).

Uplatňování veřejného zájmu:

- *identifikace veřejného zájmu,*
- *formulace a prezentace veřejného zájmu,*
- *realizace veřejného zájmu ve společenské praxi.*

Praktickým vyústěním prosazování veřejného zájmu je politické rozhodnutí, které se v legislativní procesu mění na právní předpis.

SUBJEKT SOCIÁLNÍ SPRÁVY

- za subjekt je považován ten, kdo je povolán konat ve prospěch jiných objektů (smlouvou či právním předpisem:

- subjekty veřejné sociální správy (stát – státní správa, veřejnoprávní korporace – veřejná samospráva, veřejné ústavy a podniky, veřejné fondy a nadace)
- neziskové organizace (spolky, zapsané ústavy, sociální družstva,...)
- ziskové organizace
- apod.

OBJEKT SOCIÁLNÍ SPRÁVY

- všichni ti, jimž je určena podpora, pomoc, služby:

- občané,
- uživatelé služeb,
- příjemci sociálních dávek
- apod.

POJETÍ SOCIÁLNÍ SPRÁVY

1. LIBERÁLNÍ MODEL

Liberálně pojatá sociální správa se především zabývá **regulací vztahů mezi občany a jejich ochranou a méně již sociálním transferem /solidaritou/**. Dávky a služby realizuje jen těm nejpotřebnějším nejchudším z nejchudších. Cílem je spíše chránit jednotlivce i rodiny, vést je k tomu, aby se starali sami o sebe a o své rodiny než rozvíjet sociální solidaritu mezi nimi.

POJETÍ SOCIÁLNÍ SPRÁVY

2. KORPORATIVNÍ MODEL

Stát v tomto systému nutil zaměstnavatele a občany, aby se o sebe postarali, ale také nutil obce, aby zabezpečily ty, kteří pomoc potřebovali a nebyli schopni se o sebe postarat a ve veřejném zájmu by je musel zabezpečovat stát. Právní zabezpečení těchto činností, kontrola, metodické vedení pak náleželo ústřední sociální správě /ministerstva/.

V korporativních systémech platí **princip subsidiarity**. Podle tohoto principu stát zasahuje pouze v případě, kdy soukromá sféra vyčerpala všechny možnosti /např. osoba sama, nejbližší rodina, přátele/. Státní zásah se přitom vede na nejnižší správní úrovni /zejména obce/ s podpůrnou činností vyšších orgánů.

POJETÍ SOCIÁLNÍ SPRÁVY

3. INSTITUCIONÁLNÍ MODEL

Založeno na vysoké míře solidarity, na principech občanské společnosti. Převážně se týká zemí severní Evropy. Charakteristické je tím, že je založen především na občanské solidaritě a transferech, které organizuje veřejnosprávní sféra na všech stupních řízení a je doplněn bohatou činností soukromoprávních institucí. **Úloha státu je omezena na legislativní garance, rozsáhlý státní dozor a finanční redistribuci prostřednictvím daní.** Daňové zatížení obyvatelstva zde bývá vyšší než je tomu u jiných modelů.

POJETÍ SOCIÁLNÍ SPRÁVY

4. TOTALITNÍ MODEL (PATERNALISTICKÉ POJETÍ)

Na korporativní pojetí sociální správy navazovalo pojetí paternalistické (u nás v letech 1948 – 1989). Toto pojetí je charakteristické především v tom, že **stát veškerou sociální správu centralizoval a prakticky zcela omezil iniciativu v sociální sféře.**

Organizační role státu je zde rozvinuta v maximální míře. Pomoc a služby jsou přidělovány v zákoně definovaným skupinám podle zákonných pravidel i vlastního uvážení. Vše je hrazeno ze státního rozpočtu.

ZDROJ:

TOMEŠ, Igor. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009.